

PROJEKAT “ZAJEDNO DO NAPRETKA”

Izvještaj upitnika za roditelje djece sa invaliditetom

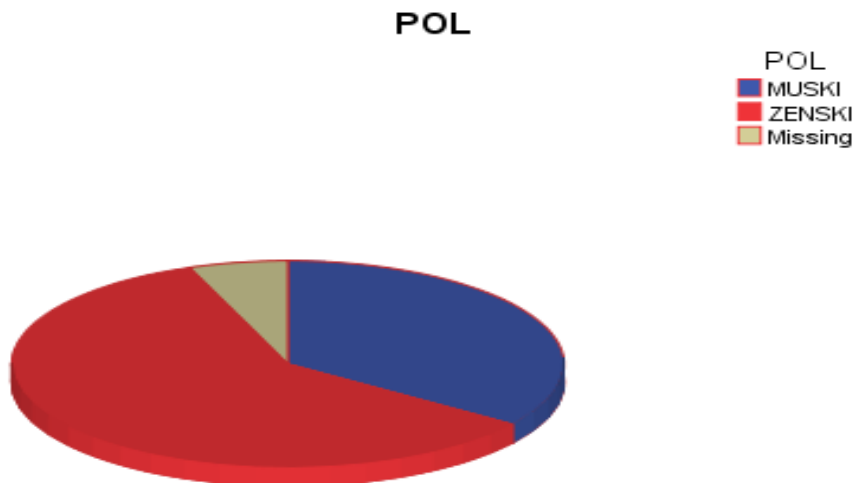
Izvještaj se piše za potrebe Udruženja mladih sa hendikepom Nikšić preko koga se realizuje projekat “Zajedno do napretka”. U okviru projekta, između ostalog, sprovedeno je istraživanje u kojem su direktna ciljna grupa bili mladi sa invaliditetom starosti do 35 godina (djeca predškolskog uzrasta, osnovci, srednjoškolci, studenti, osobe koje nijesu u procesu obrazovanja, zaposleni, nezaposleni) u Nikšiću.

Ovim istraživanjem obuhvaćeno je 23 mlade osobe sa invaliditetom uzrasta od 12 do 35 godina, koji se nalaze u procesu obrazovanja, bilo da se radi o srednjim školama ili fakultetskom obrazovanju, kao i osobe koje se ne nalaze u procesu obrazovanja, zaposlene i osobe koje traže posao, sa jedne strane i 86 roditelja, čija djeca su predškolskog uzrasta, odnosno pohađaju osnovnu školu ili, pak, iz nekih različitih razloga nijesu u procesu obrazovanja, kao indirektna grupacije određene projektom.

Uvodni dio upitnika odnosi se na pol ispitanika, godine, bračno stanje, broj djece sa i bez invaliditeta, dok se dugi dio upitnika odnosi na stepen njihove informisanosti iz oblasti invalidnosti, kao i ostvarivanju određenih prava, a završni dio upitnika je koncipiran za iskazivanje stavova u odnosu na invalidnost.

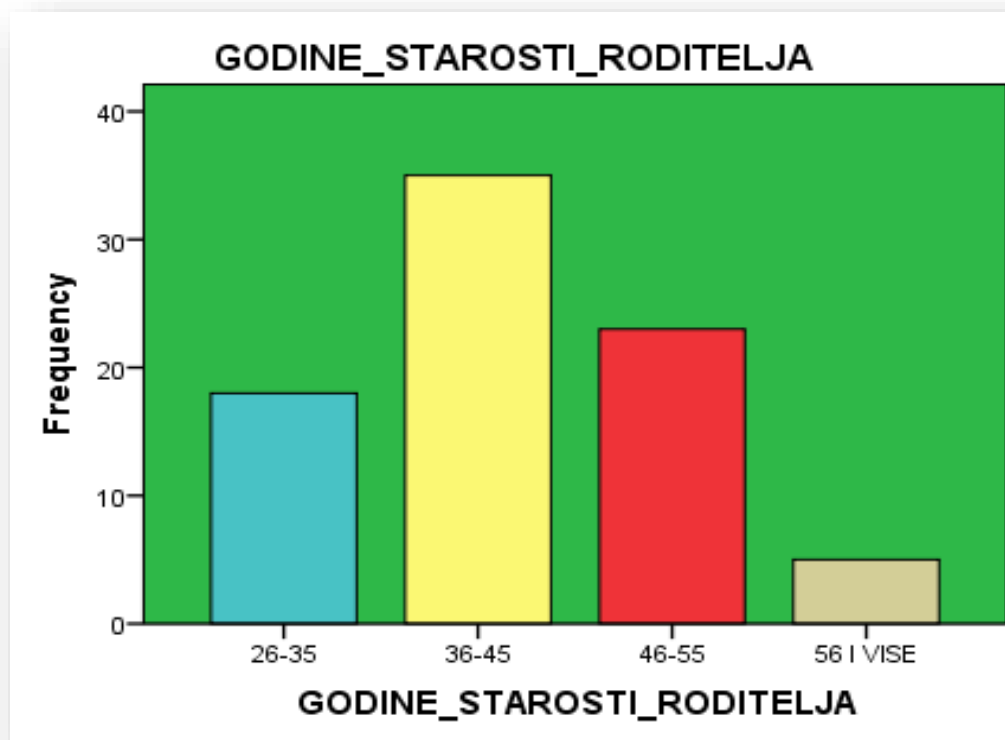
Ovaj upitnik se konkretno odnosi na roditelje djece sa invaliditetom. Od ukupnog broja ispitanika koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem 59,3 % čine osobe ženskog pola, 34,9 % su muškarci, dok 5,8 % nije odgovorilo na ovo pitanje.

Grafički prikaz odnosa dva pola u upitniku prikazan je na slici 1.

Sl.1

S obzirom na činjenicu da je upitnikom stavljen akcenat na roditelje djece predškolskog i školskog uzrasta, očekivano najveći procenat anketiranih roditelja, odnosno 43,2 % ima između 36 i 45 godina. Zatim slijede roditelji životne dobi između 46 i 55 godina, odnosno 28,4 %, dok 22,2 % čine roditelji životne dobi između 26 i 35 godina. Najmanji procenat ispitanih roditelja 5,8 % ima 56 i više godina.

Sl. 2

Kada je u pitanju uzrast djece sa invaliditetom anketiranih roditelja, najveći procenat (60,5%) čine djeca osnovnoškolskog uzrasta od 7-12 godina. Zatim, slijede djeca uzrasta od 13 do 18 godina sa 30,9%. Anketirani su i roditelji čija su djeca predškolskog uzrasta, odnosno starosti do 6 godina i oni čine 3,7% od ukupnog broja anketiranih. Ovom anketom obuhvaćen je određeni broj roditelja čija djeca su punoljetna i njihov procenat iznosi 4,9.

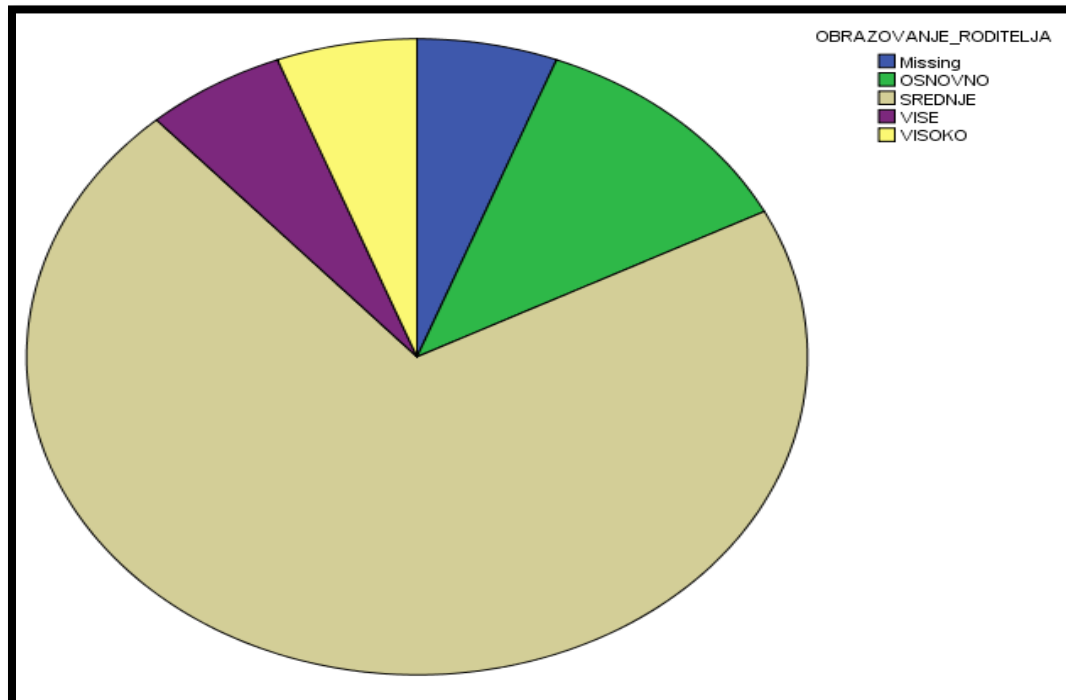
GODINE STAROSTI DJETETA

Starost djeteta	Frekfencija	Procenat	Važeći procenat	Kumulativni procenat
DO 6	3	3,5	3,7	3,7
7-12	49	57,0	60,5	64,2
13-18	25	29,1	30,9	95,1
VIŠE OD 18	4	4,7	4,9	100,0
Total	81	94,2	100,0	
bez odgovora	5	5,8		
Ukupno	86	100,0		

Tabela 1

Što se tiče obrazovanja anketiranih roditelja, najveći broj njih 75,3 % ima završenu srednju školu, zatim slijede roditelji sa završenom osnovnom školom sa 12,3 %, dok po 6,2% ima više ili visoko obrazovanje.

Vizuelni prikaz obrazovanja anketiranih (sl.3)

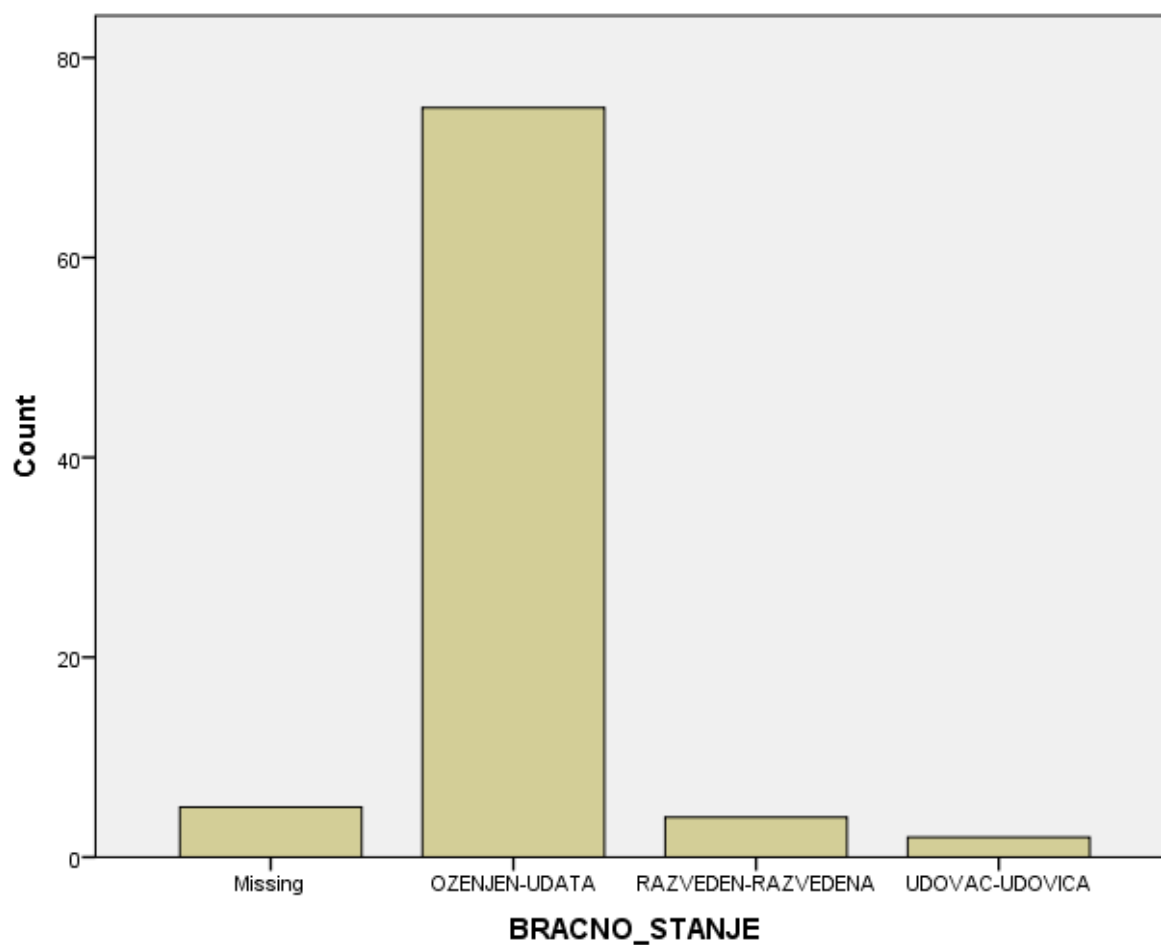

Sl. 3

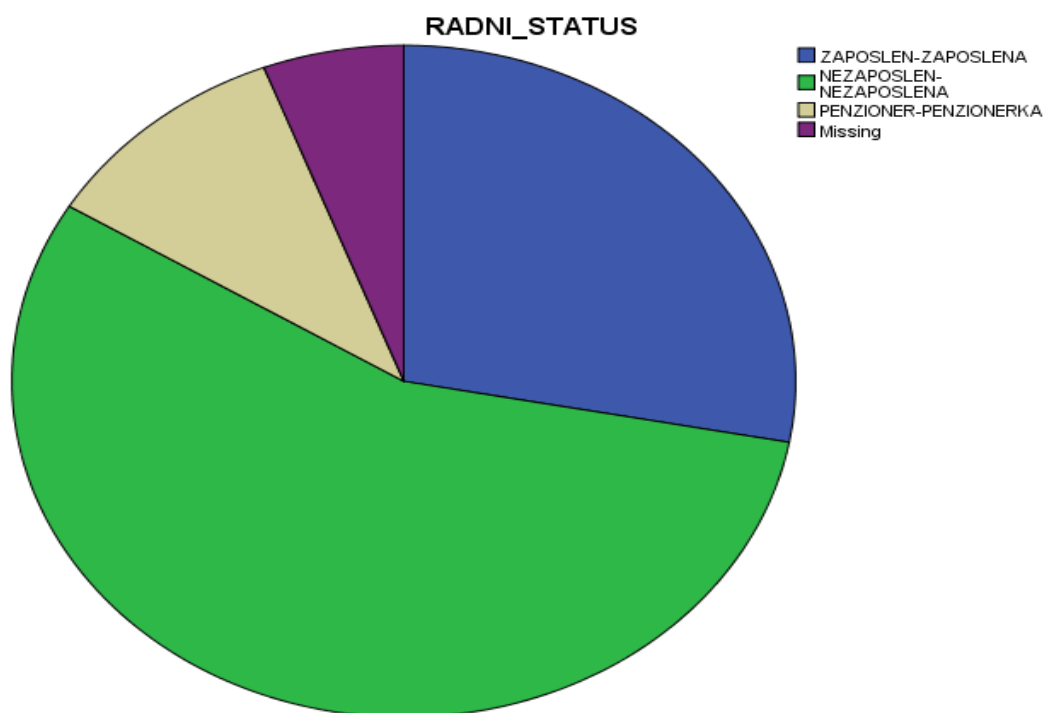
Od ukupnog broja anketiranih 92,6 % čine roditelji čije su porodice potpune, dok 4,9% čine roditelji koji su razvedeni. Veoma mali broj anketiranih 2,5% čine roditelji kojima je bračni drug preminuo.

BRAČNO_STANJE

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OZENJEN-UDATA	75	87,2	92,6	92,6
	RAZVEDEN-RAZVEDENA	4	4,7	4,9	97,5
	UDOVAC-UDOVICA	2	2,3	2,5	100,0
	Total	81	94,2	100,0	
Missing	bez odgovora	5	5,8		
Total		86	100,0		

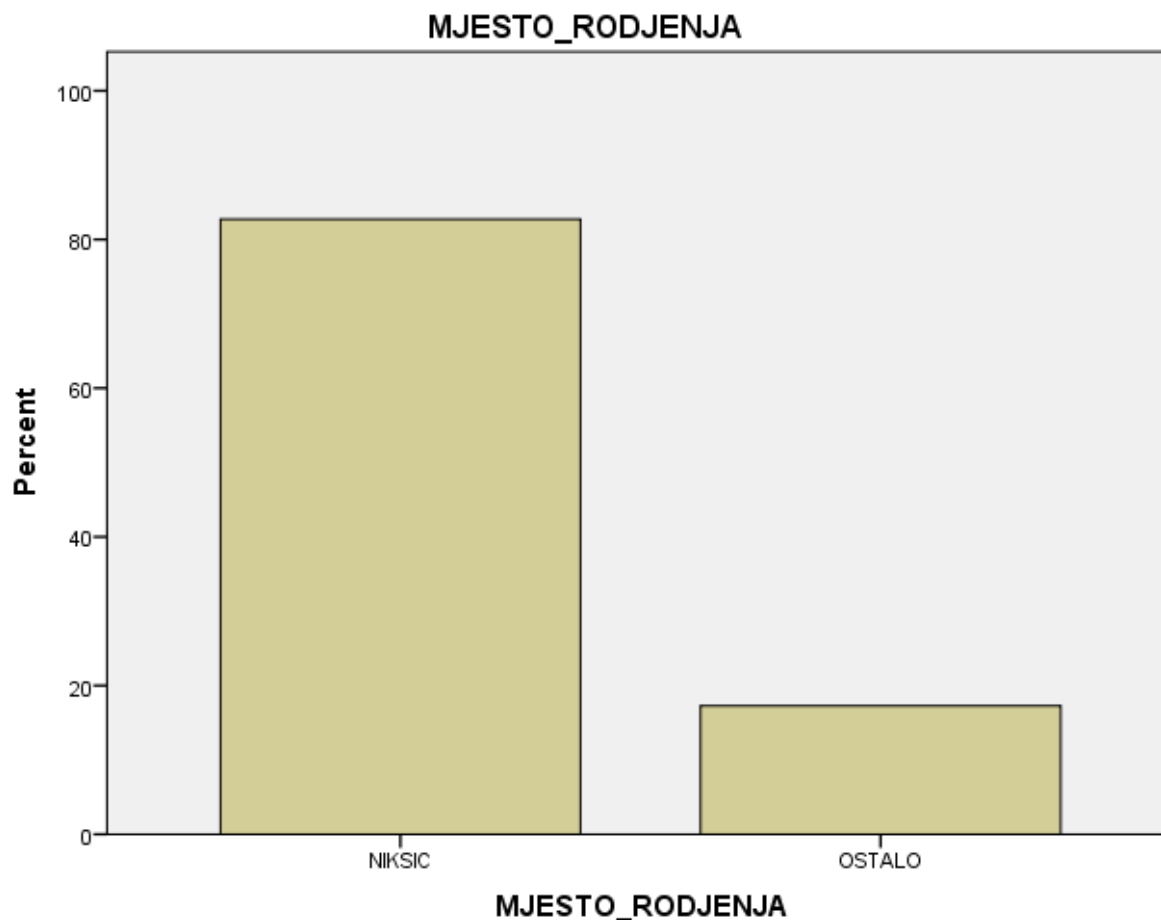

Visok procenat ispitanih roditelja djece sa invaliditetom nije u radnom odnosu, tačnije 59,3%, dok je, sa druge strane, zaposleno 29,6%. Od ukupnog broja ispitanih 11,1% čine penzioneri.

MJESTO_RODZENJA

		Frequen cy	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NIKSIĆ	67	77,9	82,7	82,7
	OSTALO	14	16,3	17,3	100,0
	Total	81	94,2	100,0	
Missin g	bez odgovora	5	5,8		
Total		86	100,0		

S obzirom na činjenicu da se istraživanje sprovedo na nivou opštine Nikšić, najveći broj ispitanih roditelja se rodio i živi u Nikšiću, tačnije 82,7%, dok se 17,3% rodio u drugim gradovima od kojih se mogu izdvojiti Podgorica i Trebinje, gradovi koji su geografski blizu opštini Nikšić.

Skoro 1/3 ukupnog broja ispitanih, tačnije 32,1% čine roditelji čije porodice broje 4 člana. Neznatno manji procenat 29,6% čine porodice sa 6 i više članova. Slijede porodice sa 5 članova, koje čine 23,5%, dok je tročlanih, odnosno dvočlanih porodica znatno manje i njihov ukupni procenat je 14,8%. U skladu sa navedenim, najveći broj porodica ima dvoje odnosno troje djece. Od ukupnog broja djece 3,7 posto porodica imaju dvoje djece sa invaliditetom. Ostale porodice imaju po jedno dijete koje ima neku vrstu invaliditeta.

Kada je u pitanju vrsta invaliditeta, najveći broj djece ima oštećenje sluha i(li) govora 25%, zatim slijede djeca sa Daunovim sindromom 14,3%, djeca sa kombinovanim smetnjama čine 9,5%, djeca sa oštećenjem vida 8%, a djeca sa cerebralnom paralizom 6% od ukupnog broja. Pored navedenog, u anketi imamo roditelje čija djeca imaju epilepsiju, skoliozu kičme, hemiparezu...

Uvidom u rezultate anketiranja uočava se da ispitanici nerado govore o svojim mjesečnim prihodima, pa tako 9,3% od ukupnog broja anketiranih nije odgovorilo na ovo pitanje. U tabelarnom prikazu predstavljen je odnos broja članova u porodici sa prosječnim novčanim primanjima. Uočljivo je da većina porodica živi od skromnih

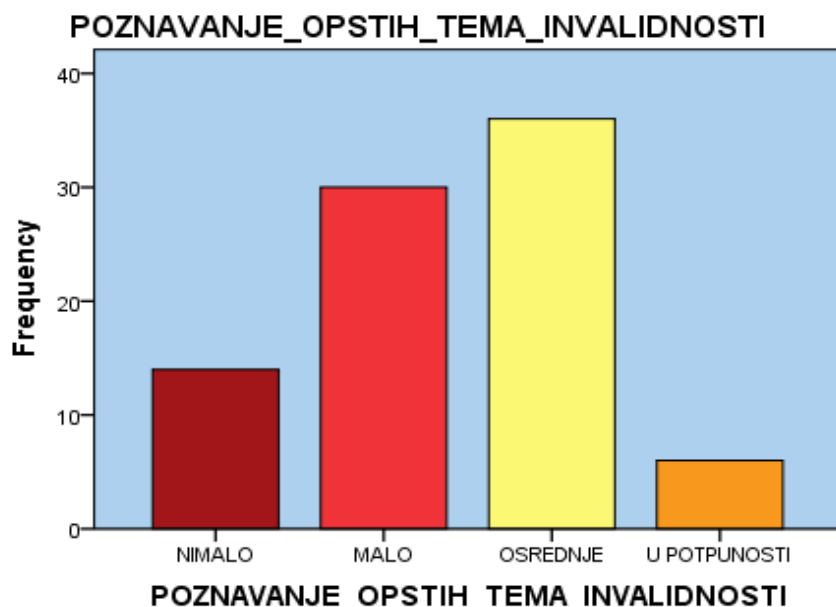
novčanih primanja, pa tako npr. imamo više četvoročlanih porodica koje se izdržavaju od primanja koja su manja od 400e. Takođe, primjetno je da 6 porodica živi od Materijalnog obezbjeđenja, od kojih su četiri porodice četvoročlane.

BROJ ČLANOVA	PROSJEČNA PRIMANJA											UKUPNO
	DO 100	OKO 150	OKO 200	OKO 250	OKO 300	OKO 350	OKO 400	OKO 450	OKO 500	600 I VIŠE	KORISNICI MO-a	
2 ČLANA	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
3 ČLANA	0	2	1	1	3	0	0	0	0	3	0	10
4 ČLANA	0	1	4	3	4	3	0	1	2	3	4	25
5 ČLANOVA	0	1	1	3	3	4	0	0	0	5	0	17
6 I VIŠE ČLANOVA	1	4	5	5	2	2	1	0	2	0	2	24
UKUPNO	1	8	11	12	13	9	1	1	4	12	6	78

Tabela 2

Broj članova porodice/prosječna primanja

Na pitanje poznavanja opštih tema invalidnosti 41,9% roditelja je odgovorilo da je njihovo znanje osrednje. Veoma malo znanje na ovu temu ima 34,9% roditelja, dok 7% u potpunosti poznaje opšte teme invalidnosti. Značajan procenat, odnosno 16,3% ispitanih roditelja ne poznaje nimalo opšte teme invalidnosti.

Sl. 4

Veoma visok procenat ispitanika nimalo ne poznaje aktivnosti UMHNK-a (60,5%), 24,4% tek je malo upoznat sa aktivnostima UMHNK-a, od kojih znatan broj ispitanika aktivnosti Udruženja vezuje za postojanje Dnevnog centra u Nikšiću. Međutim, na pitanje o poznavanju mogućnosti UMHNK-a, odnosno djelatnostima kojima se bavi informisanost ispitanika je značajno drugačija. Od ukupnog broja ispitanika 42,1% osrednje je upoznato sa djelatnostima UMHNK-a, 15,8% veoma malo, a 31,6% nimalo nije upoznato sa istim. Veoma mali procenat, 5,3% je u potpunosti upoznat sa aktivnostima UMHNK-a.

Na pitanje da li je porodici pružena podrška/servis u cilju adekvatnijeg učešća u cilju ostvarivanja prava 40,9% ispitanika je odgovorilo pozitivno. Ta podrška, odnosno servis se njačešće odnosio na zdravstvenu zaštitu i ostvarivanje prava iz socijalne i dječije zaštite. Više od polovine ispitanika, odnosno 51,5% je na ovo pitanje odgovorila negativno, dok 7,6% nije odgovorilo na ovo pitanje.

Poznavanje ljudskih prava osoba sa invaliditetom takođe nije na zavidnom nivou. Naime, 54,7% ispitanika se izjasnilo da je njihovo znanje na ovu temu malo, 19,8% ispitanika se izjasnilo da je njihovo znanje osrednje, a 17,4% ovu temu nimalo ne poznaje. Pojedinačne zakone koji se odnose na osobe sa invaliditetom 59,7% ispitanika djelimično poznaje ili nikako ne poznaje navedene zakone, dok 33,8% ispitanika je upoznato sa ovom zakonskom regulativom, a 6,5% nije odgovorilo na ovo pitanje.

U vezi sa tim prikazana je tabela o poznavanju pojedinačnih zakona koji se odnose na pitanja invalidnosti.

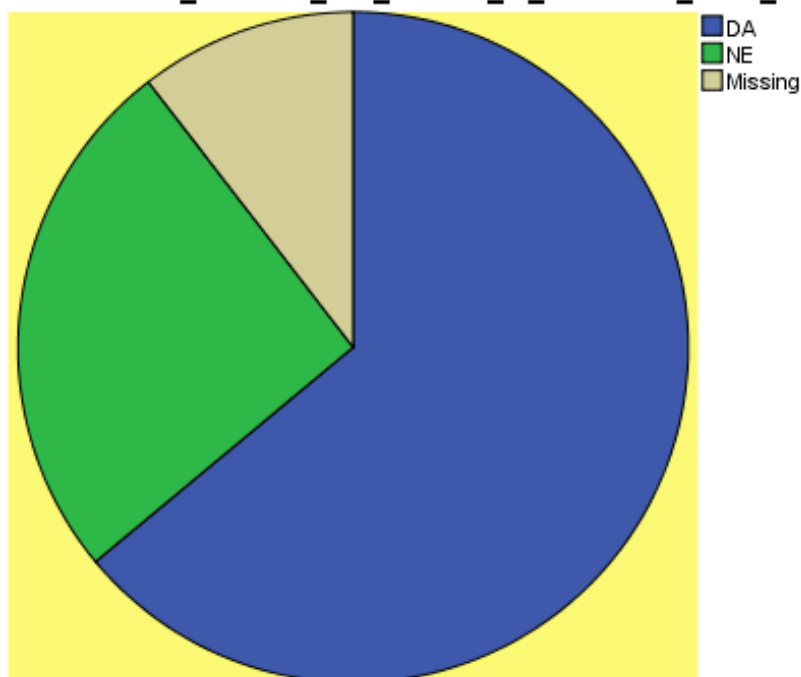
POZNAVANJE PROPISA		
PROPISI	DA%	NE%
Konvencija UN o pravima lica sa invaliditetom	16	84
Ustav Crne Gore	9,3	90,7
Zakon o vaspitanju i obrazovanju djece sa posebnim obrazovnim potrebama	29,3	70,7
Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti	29,3	70,7
Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	20	80
Zakon o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom	26,7	73,3
Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	14,7	85,3
Zakon o kretanju lica sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača	12	88

Tabela 3

Iz tabelarnog prikaza poznavanja odgovarajućih propisa i zakonske regulative koji se odnose na lica sa invaliditetom, primjetno je da visok procenat roditelja djece sa invaliditetom uopšte ne poznaje navedene propise, što se može negativno odraziti na ostvarivanje određenih zakonskih prava. Takođe je primjetno da su ispitanici najviše upućeni na zakone koji regulišu obrazovanje i zakone koji nude određene povlastice i subvencije za lica sa invaliditetom.

Kako saznajemo iz upitnika 70,5% djece su korisnici nekog od prava iz oblasti socijalne i dječije zaštite, 28,2% nije, dok 1,3% ispitanika nije odgovorilo na ovo pitanje. U okviru ovih ostvarenih prava 49,4% prima dodatak za njegu i pomoć drugog lica, 24,7% ima i pravo na ličnu invalidninu, dok 41,6% prima dječiji dodatak.

KORISNIK_NEKOG_OD_PRAVA_IZ_OBLASTI_SOC_ZASTITE

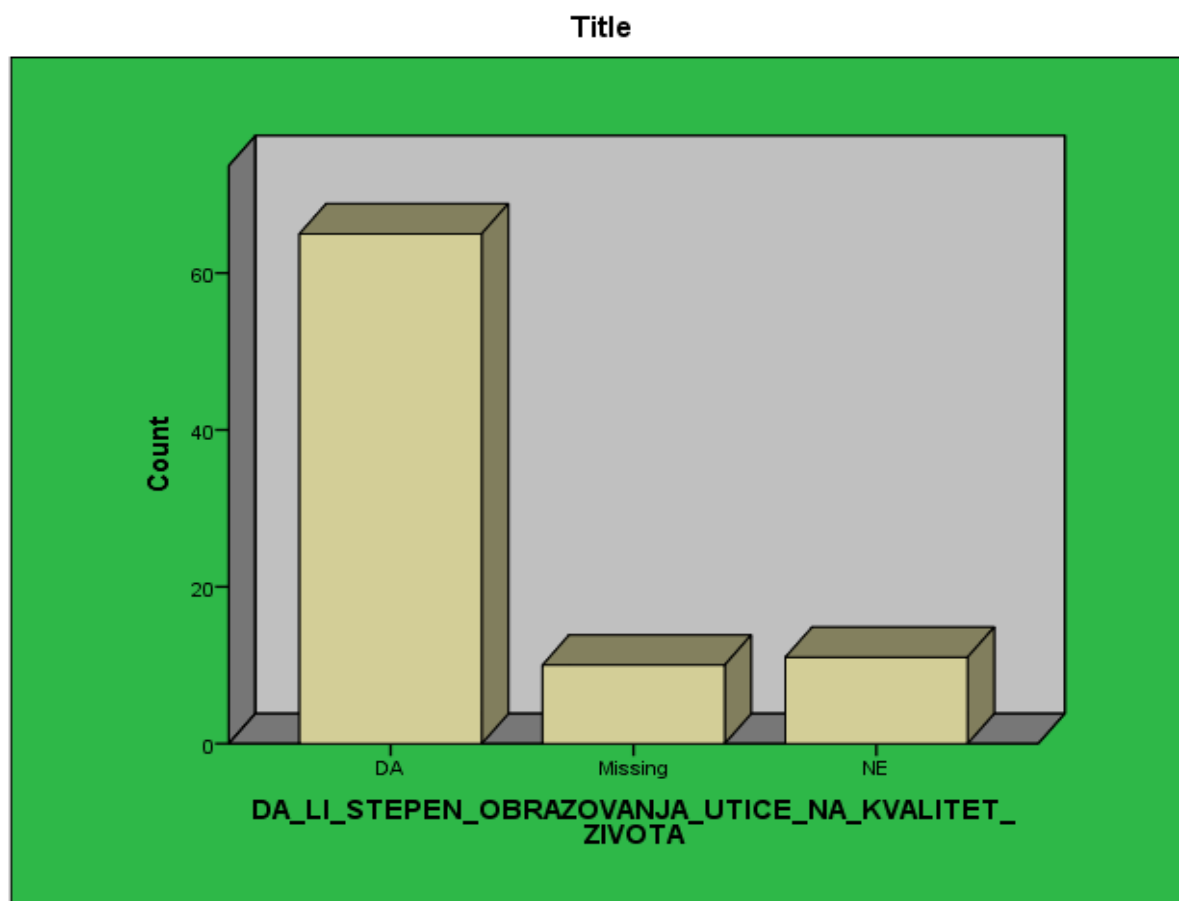

Sl. 5

Na pitanje da li su prilikom ostvarivanja nekog od prava nailazili na neku vrstu prepreka, 60,8% je odgovorilo potvrdno. Najčešće prepreke su se odnosile na ostvarivanje prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite, konkretno na ostvarivanje prava dodatka za njegu i pomoć drugog lica i lične invalidnine. Od ukupnog broja ispitanika 10,5% nije odgovorilo na ovo pitanje, a 25,6 % nije ostvarilo nijedno od navedenih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite.

Dalje, 82,4% ispitanih roditelja je odgovorilo da je njihovo dijete upisano u najbližu školu, odnosno vrtić, dok s druge strane, 17,6% je odgovorilo da njihovo dijete ne ide, odnosno nije nikako upisano u najbližu školu/vrtić. Od ukupnog broja djece koja redovno pohađaju školu, odnosno vrtić, 87,2% roditelja se izjasnilo da njihova djeca dobijaju podršku od strane vršnjaka, vaspitača, učitelja, nastavnika i drugog osoblja tih vaspitnih ustanova.

Na pitanje da li stepen obrazovanja utiče na kvalitet života, 85,5% ispitanika je potvrdno odgovorilo. Negativan odgovor na ovo pitanje je dalo 14,5% ispitanika, što se može dovesti u vezu sa vrstom invaliditeta koji njihova djeca imaju. Naime, najveći broj ispitanika koji su dali negativan odgovor na ovo pitanje su roditelji čija djeca imaju oštećenje sluha i govora. Zatim slijede roditelji čija djeca imaju neku vrstu intelektualnih smetnji i djeca koja imaju kombinovani invaliditet.

Slika 6

Zavisno od vrste invaliditeta koji imaju djeca anketiranih roditelja, ispitanici su različito odgovarali na pitanje dostupnosti škola, učionica i toaleta, pa tako roditelji čija djeca imaju teškoća pri samostalnom kretanju kažu da škole, odnosno učionice i toaleti u istim uglavnom nijesu dostupni. Takođe, iste odgovore na pitanje dostupnosti literature u elektronskoj formi imaju roditelji čija djeca imaju oštećenje vida.

Od ukupnog broja ispitanika koji redovno pohađaju školu, 98,4% je izjavilo da ima podršku u nastavi od strane nastavnika, odnosno asistenata u nastavi. Značajno je napomenuti da su svi roditelji djece koja imaju asistenta u nastavi zadovoljni istim.

Roditelji uglavnom prevazilaze probleme na koje nailaze uz pomoć porodice i prijatelja. Nerijetki su oni roditelji, tačnije 26,5% koji probleme prevazilaze samostalno. Veoma mali broj roditelja, 4,4% prevazilazi probleme uz pomoć institucija.

Po rezultatima dobijenim ovim istraživanjem 67,4% roditelja smatra da je mnogo važno samostalno donošenje odluka, 11,6% je mišljenja da je to od suštinske važnosti za život osoba sa invaliditetom. Sa druge strane, 2,3% smatra da samostalno donošenje odluka nimalo nije od uticaja za život OSI, a 4,4% da je taj uticaj mali.

Ispitanici su uglavnom složni oko pitanja da se na lokalnom nivou ne radi dovoljno oko okupljanja i informisanja lica sa invaliditetom. Taj stav dijeli 76,7%, dok

17,4% nije odgovorilo na ovo pitanje. Samo 5,9% smatra da se dovoljno radi na okupljanju i informisanju OSI.

Na pitanje da li razgovaraju sa djecom o invaliditetu koji imaju, 55,8% je potvrdno odgovorilo, 30,5% samo ukoliko ih djeca pitaju, a 11% ne razgovara sa djecom o njihovom invaliditetu. Ispitanici koji ne razgovaraju sa djecom o invaliditetu su uglavnom roditelji čije dijete ima određeni intelektualni invaliditet, Daunov sindrom ili neku drugu vrstu kombinovanog invaliditeta.

Kada je u pitanju tretman djece sa i bez invaliditeta, 78% ispitanika kaže da ih tretiraju isto, 17,2% favorizuje djecu sa invaliditetom, 2,4% favorizuje djecu bez invaliditeta, dok 2,4% tretira djecu zavisno od situacije u kojoj se nalaze.

Slobodno vrijeme djeca sa invaliditetom uglavnom provode igrajući se sa svojim vršnjacima, slušajući muziku, gledajući TV, igrajući igrice, kao i korišćenjem svih drugih aktivnosti koje su karakteristične za taj uzrasni period. U skladu sa svojim mogućnostima i interesovanjima neka djeca svoje slobodno vrijeme provode baveći se nekim sportom, muzikom ili pohađanjem određenih kurseva.

Visok procenat ispitanika, tačnije 93,4% smatra da im je potreban neki od servisa podrške. Potrebe za pojedinačnim servisima podrške detaljnije su prikazane u narednoj tabeli.

POTRBNI SERVISI PODRŠKE		
SERVISI PODRŠKE	BROJ	%
Dostupan prevoz	9	10,5
Asistencija u nastavi	67	77,9
Psihološka podrška	44	51,2
Literatura u el. formi	11	12,8
Logoped	24	27,9
Fizioterapeut	3	3,5

Tabela 4

Visok procenat, tačnije 66,3% ispitanika smatra da je izostala podrška osobama sa invaliditetom od strane nadležnih institucija koje u svojoj djelatnosti djelimično ili u potpunosti tretiraju oblast invalidnosti. S druge strane, 17,4% je stava da osobe sa invaliditetom imaju dobru podršku od strane nadležnih institucija. Preostali procenat ispitanika nije znao i(li) nije htio da odgovori na ovo pitanje.

S tim u vezi, ispitanici preporučuju nadležnim institucijama, u okviru svojih mogućnost kao i UMHNK-u, da kroz realizaciju određenih projekata angažovanije rade na poboljšanju položaja osoba sa invaliditetom. Tako predlažu nadležnim institucijama da obezbijede sprovođenje i poštovanje zakona koji se odnose na osobe sa invaliditetom, rade na podizanju svijesti u društvu o istim, povećaju novčana davanja za određena prava i uproste procedure oko ostvarivanja istih. S druge strane, voljeli bi da

Udruženje realizuje što više projekata koji bi okupljali roditelje djece sa invaliditetom kako bi se isti što više informisali i razmjenjivali iskustva. Takođe, željeli bi da se organizuje što više druženja djece sa i bez invaliditeta jer je to jedan od najboljih načina da se smanje predrasude prema osobama sa invaliditetom. Predloženo je i da se oformi mobilni tim koji bi sarađivao sa školama, kao i da se ojačaju servisi podrške. U skladu sa gore navedenim 82,9 % spitanika želi da sazna više o temama koje se odnose na invaliditet.

Analizom obrađenih podataka može se zaključiti da roditelji djece sa invaliditetom nijesu u dovoljnoj mjeri informisani iz oblasti invalidnosti. Takođe, nijesu zadovoljni komplikovanim procedurama za ostvarivanje određenih prava, kao i položajem njihove djece u društvu. Ističu kao veliki problem nepristupačnost grada, institucija i određenih obrazovnih ustanova. S druge strane, veoma su zadovoljni tretmanom djece u obrazovnim ustanovama kao i u Dnevnom centru. Posebno akcenat stavljaju na profesionalan odnos asistenata u nastavi.

Podatke obradio i izvještaj napisao Dragan Tepavčević, diplomirani socijalni radnik.